

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقتنامه همکاری در زمینه حفظ نباتات و قرنطینه گیاهی بین دولت

جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری آذربایجان»

مقدمه

انعقاد قراردادهای همکاری در زمینه قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات که از طرفی در حوزه مسائل محیط زیست و از طرف دیگر در حوزه بهداشت قرار می‌گیرند، یکی از ابعاد همکاری‌های بین‌المللی دولت‌هاست که البته در نظام حقوقی ایران براساس اصل پنجاهم قانون اساسی جزء وظایف عمومی دولت است. رشد جمعیت، مسئله تأمین غذا و تقاضای روزافزون برای تجارت کالا، حجم بسیار عظیم مبادلات کالا و محصولات کشاورزی و پیشرفت وسایل و امکانات حمل‌ونقل بین کشورها، عواملی هستند که احتمال خطر ورود عوامل خسارت‌زای غیربومی به یک کشور و صدمات و خسارات ناشی از آن را افزایش می‌دهند. بدیهی است امکان بهره‌وری پایدار و مترقی در صحنه رقابت جهانی برای کشورهایی خواهد بود که بتوانند محصول کشاورزی تولیدی خود را در چارچوب رعایت کامل مقررات بین‌المللی قرنطینه گیاهی عرضه کنند. علاوه بر این، جمهوری اسلامی ایران به سبب وسعت و موقعیت جغرافیایی و بهره‌مندی از شرایط اقلیمی و بوم‌شناختی متنوع، در میان کشورهای مختلف جهان از تنوع و غنای زیستی بی‌نظیری برخوردار است که از یک طرف، زمینه کشت و تولید بسیاری از انواع و ارقام گیاهان را فراهم می‌سازد و از طرف دیگر، مستعد پذیرش و استقرار بسیاری از گونه‌های آفات و عوامل بیماری‌زای گیاهی و علف‌های هرز موجود در دیگر کشورها می‌باشد. بر همین اساس ایران اقدام به انعقاد موافقتنامه‌های متعددی با کشورهای دیگر کرده است. موافقتنامه حاضر که بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری آذربایجان منعقد شده، به جهت ابعاد مختلف روابط اقتصادی طرفین به‌خصوص تجارت محصولات کشاورزی و گیاهی واجد اهمیت فراوانی است.

تاریخچه قرنطینه گیاهی در کشور

نخستین ضابطه قانونی قرنطینه گیاهی ایران، در شهریور ۱۳۱۴، با هدف شناسایی محدوده انتشار آفت کرم سرخ پنبه در استان سیستان و بلوچستان و اراضی ساحلی هرمزگان و ریشه‌کن کردن آن تصویب شد. در سال ۱۳۱۸ آزمایشگاه قرنطینه گیاهی تأسیس و در شهریور ۱۳۲۵ دومین آیین‌نامه قانونی قرنطینه گیاهی ایران در خصوص واردات و صادرات محصولات کشاورزی و اعلام فهرست اسامی علمی آفات و بیماری‌های قرنطینه‌ای به تصویب رسید. سازمان حفظ نباتات و قرنطینه گیاهی ایران، در سال ۱۳۴۶، با تصویب قانونی ۲۵ ماده‌ای در مجلس تشکیل شد. از وظایف اصلی قرنطینه گیاهی، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. جلوگیری از ورود، استقرار و انتشار عوامل خسارت‌زای گیاهی (قرنطینه خارجی)، ۲. کنترل و محدود ساختن دامنه انتشار عوامل خسارت‌زای گیاهی (قرنطینه داخلی)، ۳. اعمال ضوابط قرنطینه و موازین بهداشت گیاهی روی محموله‌های کشاورزی وارداتی، ترانزیتی، صادراتی، صادرات مجدد و صدور گواهی بهداشت گیاهی برای آنها، ۴. تهیه و تدوین استانداردهای قرنطینه ملی در راستای استانداردهای بین‌المللی بهداشت گیاهی (ISPM)، ۵. ارتقای بهداشت و سلامت گیاهی.

مخصوص سخن علمی

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۲۴۱

شماره چاپ:

۵۶۶

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۴/۲۱

معاونت پژوهش‌های

زیربنایی و امور

تولیدی

دفتر: مطالعات

زیربنایی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۵۰۱۵۳۴۰-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۵/۱۵

بررسی وضعیت روابط تجاری کشور ایران و آذربایجان در بخش کشاورزی

جمهوری آذربایجان با دارا بودن ویژگی‌هایی از قبیل تجانس جمعیتی، قومی و فرهنگی با شمال غرب ایران مهمترین همسایه شمالی ایران محسوب می‌شود. نگاهی به وضعیت کشاورزی کشور آذربایجان نشان می‌دهد که این کشور به‌علت دارا بودن زمین‌های مساعد کشاورزی از قبیل اراضی مستعد و حاصلخیز، منابع آبی قابل استحصال، تنوع آب و هوایی، منابع تجدیدشونده، جنگل‌ها، مراتع و صدها کیلومتر مرز آبی جهت استفاده قابلیت تولید در محصولات نظیر سبزی و صیفی، سبزیجات، غلات و پنبه دارد. در بخش روابط تجاری ایران با جمهوری آذربایجان، هر چند حجم کل مبادلات طرفین در مقایسه با کل مبادلات رقبای ایران از قبیل کشورهای ترکیه و روسیه رضایت‌بخش به‌نظر نمی‌رسد، اما در بین کشورهای CIS^۱، همواره جمهوری آذربایجان جزء بزرگ‌ترین واردکنندگان اقلام تجاری از ایران بوده است و این درحالی است که تراز تجاری مبادلات همیشه مثبت و به نفع ایران است. به‌عبارتی، جمهوری آذربایجان به‌عنوان لولای ارتباطی بین ایران و بازارهای اقتصادی CIS، برحسب پتانسیل اقتصادی خود و حجم مناسبات تجاری با ایران، از قابلیت هدایت‌بخش عمده مبادلات تجاری ایران با بازارهای اقتصادی CIS را از مجرای قفاز برخوردار است و این امر علاوه بر تعمیق مبادلات تجاری بین دو کشور، می‌تواند موجب شکل‌گیری مناسبات راهبردی بین طرفین باشد. در مجموع با توجه به پایین بودن هزینه تولید در ایران به‌دلیل انرژی، نیروی کار و مواد اولیه ارزان، صادرات محصولات کشاورزی به‌ویژه از استان‌های مرزی با توجه به تعدد و کیفیت این محصولات از مزیت‌های زیادی برای صادرات به جمهوری آذربایجان برخوردار است.

دلایل توجیهی ارائه لایحه

با توجه به سودمندی همکاری‌های بین‌المللی در زمینه حفظ نباتات و مهار آفات مربوط به گیاهان و فرآورده‌های گیاهی و کنترل و جلوگیری از ورود و انتشار آنها و با عنایت به تمایل دولت‌های جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان در توسعه هرچه بیشتر روابط علمی، فنی، اقتصادی و تجاری به‌منظور ایجاد هماهنگی نزدیک در اتخاذ اقداماتی که برای نیل به اهداف فوق لازم می‌باشند، لایحه مذکور ارائه شده است.

ارزیابی کلیات لایحه

۱. بدیهی است وجود یک موافقتنامه در زمینه حفظ نباتات و قرنطینه گیاهی، که براساس قوانین و ضوابط ملی و بین‌المللی تهیه شده می‌تواند علاوه بر تسریع و تسهیل تجارت محصولات کشاورزی، موجب کاهش خطر ورود عوامل خسارت‌زای گیاهی و به‌تبع آن افزایش رونق اقتصادی در حوزه کشاورزی و پایداری و امنیت غذایی در کشور شود.
۲. طبق اصل پانزدهم قانون اساسی، اسناد و مکاتبات و متون رسمی باید با زبان و خط فارسی باشد، لذا می‌بایست معادل فارسی کلمات و عبارات مندرج در متن لایحه، در داخل پرانتز آورده شود. در این راستا باید معادل فارسی عبارات «ژرم پلاس» در بند «الف» ماده (۱) و «بیولوژیکی» در بند «پ» ماده (۴)، درج گردد.
۳. تعریف عبارت «کالاهای خاص» در سطر دوم بند «الف» ماده (۴)، ضرورت دارد، همچنین لازم است مصادیق آن به‌طور حصری مشخص گردد.

۱. جامعه کشورهای مستقل مشترک‌المنافع (CIS): اتحادیه‌ای است که از جنبه‌های قوانین داخلی و بین‌المللی جانشین اتحاد جماهیر شوروی سابق شده و سه کشور روسیه، بلاروس و اوکراین آن را بنیاد نهاده‌اند و سپس کشورهای آذربایجان، ارمنستان، ازبکستان، ترکمنستان، تاجیکستان، قرقیزستان، قزاقستان، مولداوی و گرجستان نیز به عضویت آن درآمدند که از این میان اوکراین و گرجستان خارج شده و ترکمنستان نیز به‌عنوان عضو ناظر می‌باشد.

۴. در ماده (۱۱)، موضوع تغییر و اصلاح موافقتنامه آورده شده که پیشنهاد می‌گردد در متن ماده، به تشکیل کمیته مشترک جهت بحث و بررسی مسائل، نیز اشاره شود.

جمع‌بندی

روابط جمهوری آذربایجان و جمهوری اسلامی ایران، همواره با روند رو به رشد همراه بوده است. وجود مرزهای مشترک زمینی، جمعیت مسلمان و فرهنگ مشابه، زبان مشترک با بخش قابل توجهی از جمعیت آذری‌زبان ایران، سابقه تاریخی و فرهنگی و آداب و سنن مشترک، از جمله عوامل نزدیکی دو کشور ایران و جمهوری آذربایجان در سال‌های اخیر بوده است. این لایحه به منظور تقویت مرزهای دو کشور در مواجهه با آفات و بیماری‌ها و اقدامات مشترک و هماهنگ در خصوص قرنطینه گیاهی می‌باشد. در این راستا تصویب این موافقتنامه، کنترل بر مرزها را افزایش و از ورود مواد آسیب‌زا جلوگیری می‌کند. شایان ذکر است با توجه به عضویت جمهوری اسلامی ایران در کنوانسیون بین‌المللی حفظ نباتات (IPPC) و به منظور کمک به بهبود و ارتقای سطح روابط بین‌المللی کشورمان با دیگر کشورها در حوزه تبادل محصولات کشاورزی و برطرف کردن موانع قرنطینه گیاهی مربوطه، ضرورت دارد تا اقداماتی شامل مذاکرات کارشناسی، تهیه پیش‌نویس سند موافقتنامه و یا تفاهمنامه همکاری‌های دوجانبه در زمینه قرنطینه گیاهی، به‌ویژه با کشورهای همسایه و پیگیری تصویب نهایی آن در یک فرآیند قانونی، به عمل آید. لذا ارتقا و گسترش روابط دوجانبه در حوزه حفظ نباتات و قرنطینه گیاهی و تسهیل و تسریع روند تبادل تجاری محصولات کشاورزی بین دو کشور، مستلزم وجود یک چارچوب فنی و علمی منطبق بر ضوابط ملی و بین‌المللی حفظ نباتات خواهد بود. از این رو توصیه می‌شود پس از رفع ایرادهای لایحه، نسبت به تصویب آن اقدام شود.

